

СОЦІОЛОГІЯ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЯ ОСВІТИ

SOCJOLOGIA I EDUKACJA KULTURALNA

УДК 37.018.1

Marcin Złociak

ORCID iD 0000-0001-5038-6333

Mgr, psychopedagog,

starszy pracownik socjalny,

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Sieradzu,
ul. Polna, 5, 98-200 Sieradz, Rzeczpospolita Polska,

marcin.zlociak@wp.pl

WPŁYW POSTAW RODZICIELSKICH NA KSZTAŁTOWANIE OSOBOWOŚCI DZIECKA

Proponowany artykuł podkreśla ważną rolę rodziny w życiu dziecka, gdzie rodzina jest naturalnym środowiskiem sprzyjającym prawidłowemu rozwojowi dziecka. Wynika to z możliwości zapewnienia jemu odpowiedniej opieki, a także zaspokojenia jego najważniejszych potrzeb. Rodzina ma również duży wpływ na kształtowanie i rozwój osobowości dziecka, jego osobowość, poglądy i podejście do świata.

Celem artykułu jest ukazanie roli rodziców i ich wpływu na rozwój osobowości dziecka. Część teoretyczna wyjaśnia pojęcie stosunku do osobowości, pojęcie rodziny, wpływ postaw rodzicielskich na rozwój osobowości. W artykule przedstawiono najważniejsze funkcje rodziny. Część artykułu poświęcona jest typologii postaw rodzicielskich, w tym prawidłowych i błędnych. Opisano również konsekwencje tych postaw. Wyniki ankiety, przeprowadzonej wśród respondentów, pokazały, że większość rodziców nie przekazuje swoich niepowodzeń swoim dzieciom, ale często zdarza się, że dorośli wyrzucają na swoje dzieci negatywne emocje, a to prowadzi do tego, że dzieci stają się ofiarami przemocy. Podkreśla się cel wychowania w rodzinie: dziecko powinno umieć zadbać o siebie w późniejszym życiu, co potwierdziło 44 % badanych. Błędne przekonanie rodziców, że surowa dyscyplina, rozkazy i zakazy oraz wygórowane oczekiwania rodziców od dzieci będą podstawą dobrego wychowania, ale takie środki wychowawcze prowadzą do negatywnych konsekwencji w rozwoju dziecka, do powstania zaburzeń nerwicowych w życiu dzieci.

W końcowej części artykułu przedstawiono założenia metodologiczne własnych badań, w których określono również cel i przedmiot badań, sformułowano i przedstawiono problemy badawcze. W celu ich rozwiązania zostały wysunięte hipotezy badawcze. W następnej części opisano wyniki badań i dokonano szczegółowej analizy uzyskanych wyników badań.

Słowa kluczowe: osobowość; postawy rodzicielskie; rodzina; rozwój dziecka.

© Złociak Marcin, 2020

<https://doi.org/10.28925/2226-3012.2020.9.8>

Postawy w literaturze przedmiotu. Na samym początku moich rozważań dotyczących postaw pragnę skupić się na przytoczeniu definicji tego terminu. Po raz pierwszy terminu «postawa» użyto

w psychologii. Uczynili to dwaj badacze: H. Spencer i A. Bain. Postawę nazwali psychicznym stanem gotowości zarówno do słuchania, jak i do uczenia się czegoś. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na fakt, że postawa w podejściu emocjonalnym dotyczy przede wszystkim emocjonalnego podejścia danej

osoby do sytuacji bądź do przedmiotu. Może być również rozpatrywana w ujęciu pozytywnej lub też negatywnej oceny zarówno przedmiotu, jak i konkretnej sytuacji. Z punktu widzenia psychologii społecznej istnieją tutaj trzy elementy postaw. Pierwszym jest element emocjonalny. Określa on stosunek wartościujący jednostki do określonego zjawiska. Drugim elementem postaw jest element poznawczy. Dotyczy on przede wszystkim posiadanej wiedzy, opinii, poglądów i przekonań. Trzeci to element behawioralny. W tym przypadku to reakcje jednostki wobec określonego zjawiska bądź konkretnej osoby (Płopa, 2012, s. 246).

Według W. Wosińskiej postawy: «są reakcją ocenianą wobec obiektu, odzwierciedloną w przekonaniach, uczuciach i gotowości jednostki do określonego wobec niego zachowania. Przekonania obejmują wiedzę, wyobrażenia i posiadane przez jednostkę wierzenia; uczucia sprowadzają się do lubienia / nienubienia obiektu; intencje oznaczają gotowość do reagowania na obiekt w określonej sytuacji» (Wosińska, 2004, s. 139).

W psychologii «postawa» jest tendencją do zachowania się w dość specyficzny sposób zarówno wobec konkretnej osoby, jak również sytuacji czy też problemu czyli przedmiotu, na który jest skierowana (Ziemska, 1969, s. 40). Przedstawicielem nurtu psychologicznego jest G. W. Allport. Postawa według niego jest: «psychicznym i nerwowym stanem gotowości, zorganizowanym przez doświadczenie, wywierającym ukierunkowujący lub dynamiczny wpływ na reakcje jednostki w stosunku do wszystkich przedmiotów czy sytuacji, z którymi jest on związany» (Mądrzycki, 1977, s. 13).

Z kolei B. Wojcieszke (2008, s. 79) uważa, że postawa wobec dowolnego obiektu (np. innej osoby, sytuacji) jest względnie stałą skłonnością zarówno do pozytywnego, jak również negatywnego ustosunkowywania się człowieka do wspomnianego obiektu.

Warto w tym miejscu zauważyć, że każda postawa posiada cechy, które ją w jakiś sposób charakteryzują. Zalicza się do nich: centralność versus peryferyjność (istnieją postawy, które są centralne z uwagi nie tylko na ich ważność, ale i bardzo wyraźnie uświadamiany kierunek, jak i treść) — można do nich zaliczyć postawy religijne, jakimi charakteryzują się osoby wierzące; kierunek i nasilenie (w tym przypadku postawy mogą być zarówno pozytywne, jak i negatywne, także o różnym nasileniu); zakres obiektu postawy — tutaj postawy mogą być wąskie (specyficzne), np. czyjaś wypowiedź, jak również szerokie, np. wobec polityki zagranicznej USA, gdzie istnieje jej wiele aspektów; zakres grupy osób, które

posiadają określone postawy; trwałość — przykładem postawy trwałej jest np. patriotyzm; wielorakość behawioralnej ekspresji tej samej postawy (Wosińska, 2004, s. 141–142).

Ważną kwestią jest sposób nabywania postaw. Na kształtowanie się postaw najczęściej mają wpływ potrzeby, informacje dotyczące przedmiotu postaw, oddziaływanie otoczenia czyli środowiska społecznego, jak również cechy związane z osobowością, wszelkie doświadczenia, w tym również traumatyczne, procesy o charakterze emocjonalnym, a także wpływ wcześniejszych doświadczeń (Płopa, 2012, s. 246). Według M. Ziemskiej (1973) duży wpływ na postawy ma także (s. 34):

- dziedzictwo, które wywodzi się z pochodzenia rodziny,
- jakość związku rodziców dziecka,
- czynniki, które tkwią w dziecku.

B. Wojcieszke uważa, że określona postawa może być rezultatem przekonań. Takie założenie wiąże się z poglądem, że nasz emocjonalny stosunek do obiektu jest tak naprawdę wynikiem świadomych opinii, które posiadamy na jego temat. Innym poglądem na temat genezy postaw jest przekonanie, że postawy są rezultatem emocji. W tym przypadku mechanizmem, który odpowiada za kształtowanie postawy jest tzw. warunkowanie klasyczne. Warto również zwrócić uwagę na fakt, że: «Podstawowy mechanizm polega (...) na tym, że wielokrotne pojawianie się obiektu, któremu towarzyszy (lub go poprzedza) dowolna nagroda, prowadzi do wykształcenia pozytywnego stosunku do tego obiektu, a pojawianie się tego samego obiektu w trakcie jakiegoś zdarzenia karzącego (lub tuż przed nim) prowadzi do wykształcenia się stosunku negatywnego» (Ziemska, 1973, s. 81). Innym, podobnym mechanizmem jest tzw. przeniesienie ustosunkowania. Dotyczy ono przeniesienia z określonego bodźca, który wywołuje reakcję emocjonalną na obiekt postawy, który z nim razem występuje (Ziemska, 1973).

Postawy mogą być również wynikiem warunkowania instrumentalnego. Dotyczy ono uczenia się znaczenia wcześniej obojętnej reakcji przez to, że po jej wystąpieniu pojawiają się zarówno pozytywne, jak również negatywne dla danej osoby zdarzenia. Innym dość znaczącym mechanizmem genezy postaw jest tzw. zjawisko samej ekspozycji, które występuje w określonych i nad wyraz ograniczonych warunkach. O jakie warunki tutaj tak naprawdę chodzi? Ważne jest by obiekt na wstępie był neutralny. Spotykanie obiektu, który już przy pierwszym kontakcie budzi

w nas negatywne emocje najczęściej taką reakcją potęguje. Obiekt nie może być eksponowany przez cały czas bo z czasem może spowodować dość szybkie nim znużenie. Innym warunkiem jest to, że obiekty złożone więcej zyskują niż obiekty proste, dlatego że ich ekspozycja jest częściej powtarzana. Ostatni warunek dotyczy efektu samej ekspozycji. W tym przypadku wiąże się on z obiektami, które są niezbyt dla nas ważne. Gdy zależy nam na jakimś obiekcie, zazwyczaj na jego temat mamy więcej ważnych dla nas informacji (Ziemska, 1973, s. 81).

Postawy mogą być także rezultatem naszych zachowań. W sytuacji, kiedy nasze podejście do obiektu jest pozytywne, nasze działania są podstawą ku temu by wnioskować, że nasza postawa wobec tego obiektu jest jak najbardziej pozytywna. W podobny sposób możemy interpretować sytuację, kiedy to nasz stosunek do obiektu jest negatywny. Wiele badań, które zostały przeprowadzone stawia tezę, że ludzie bardzo często twierdzą, że ich postawy są wynikiem wcześniejszych zachowań. Aby ten efekt wystąpił tak naprawdę muszą być spełnione dwa warunki:

1. postawa, która poprzedza zachowanie musi być słaba i zarazem mało wyrazista,
2. zachowanie musi być przede wszystkim postrzegane jako niewymuszone przez jakiekolwiek naciski pochodzące z zewnątrz.

Reasumując, aby zachowanie miało jakikolwiek wpływ na nasze opinie czy też poglądy musi być uzależnione od nas samych, nie zaś od sytuacji (Ziemska, 1973).

Postawy możemy także przejmować od innych. Postawy, które zostały ukształtowane w wyniku naszych osobistych doświadczeń są trwałe i mniej podatne na jakiekolwiek zmiany. Częściej sterują naszymi zachowaniami, niż postawy, które tak naprawdę powstały w wyniku uzyskania informacji od innych osób. W rzeczywistości liczba obiektów z którymi kiedykolwiek mieliśmy jakiś kontakt znacznie przewyższa ilość obiektów, do których mamy osobisty stosunek. Może to zatem oznaczać, że większość naszych postaw uzyskujemy poprzez przejmowanie ich od innych ludzi, w gotowej lub mniej gotowej postaci. Na początku osobami, od których przejmujemy określone postawy są nasi rodzice. Z biegiem czasu są to grupy rówieśnicze. Obecnie, co warto zauważyć ogromnym źródłem postaw, które mają bezpośredni na nas wpływ są media (Ziemska, 1973, s. 84).

Postawy rodzicielskie, a osobowość. Zanim przejdę do kwestii związanej z postawami rodzicielskimi chciałbym przez chwilę skupić się na pojęciu rodziny. W literaturze przedmiotu

istnieje wiele definicji tego pojęcia zarówno w ujęciu pedagogicznym, psychologicznym, jak i socjologicznym. Osobiście dla potrzeb artykułu wybrałem definicję rodziny w ujęciu filozoficznym. Według niej rodzina to zespół osób, które są ze sobą powiązane realnymi, jak i osobowymi relacjami, tworząc przy tym wspólnotę. Osoby te stanowią dla siebie pewną wartość przez co zmierzają do osiągnięcia wspólnego dobra, które tak naprawdę jest rozumiane przez nie w podobny sposób. Wspomnianym wspólnym dobrem rodziny jest tutaj każdy człowiek (w ujęciu personalistycznym), który wchodzi w jej skład (Szymczak, 2002, s. 159).

Rodzina pełni także wiele ważnych funkcji. Według J. Szczepańskiego (Kawula, Brągiel et al., 1998, s. 56) funkcje rodziny są niczym innym, jak skutkami wywoływanymi zarówno przez działanie, jak również przez zachowanie się członków rodziny, które zawiera się w samej rodzinie lub też poza nią i nie ma tutaj znaczenia czy były one zamierzone czy też pożądane. Do najważniejszych funkcji pełnionych przez rodzinę należą:

— funkcja prokreacyjna — w sposób bezpośredni wynika z dążenia człowieka do zaspokojenia własnego popędu płciowego, jak również do posiadania potomstwa. Dzięki niej zaspokajane są potrzeby seksualne małżonków;

— funkcja produkcyjna — pozwala na zaspokojenie potrzeb o charakterze ekonomicznym. Wiąże się również z dostarczaniem społeczeństwu nowych pracowników. W konsekwencji jest odpowiedzialna za zwiększanie zarówno twórczych, jak również wytwórczych sił;

— funkcja usługowo — opiekuńcza — w tym przypadku chodzi o zaspokojenie potrzeb wszystkich członków rodziny w aspekcie wyżywienia, czystości, mieszkania, jak również ubrania;

— funkcja socjalizacyjna — przejawia się zarówno w stosunku do dzieci, które poprzez życie w rodzinie stają się częścią społeczeństwa, jak również w stosunku do współmałżonków dlatego, że proces związany z przystosowywaniem się ich do małżeństwa jest procesem socjalizacyjnym;

— funkcja psychologiczna — dzięki temu, że w rodzinie zaspokajane są potrzeby wszystkich jej członków w aspekcie związanym z bezpieczeństwem, stabilizacją, możliwością wymiany emocjonalnej, a także stwarza się warunki do właściwego rozwoju osobowości, funkcja ta ma swój duży udział w ich dojrzałości emocjonalnej (Ziemska, 2012, s. 64).

W zupełnie inny sposób funkcje rodziny przedstawia Z. Tysza (Skarbek, 2003, s. 108). Według niego najważniejsze z nich to:

— funkcje biopsychiczne — dotyczą zarówno prokreacji, jak również aspektu seksualnego;

— funkcje ekonomiczne — dotyczą materialno — ekonomicznego aspektu życia, jak również opiekuńczo — zabezpieczającego;

— funkcje społeczno — wyznaczające — zalicza się tutaj funkcje dotyczące stratyfikacji oraz legalizacji i kontroli;

— funkcje socjopsychologiczne — zalicza się do nich następujące funkcje: socjalizacyjną, wychowawczą, kulturalną, religijną, rekreacyjno — towarzyską, jak również emocjonalno — ekspresyjną.

W związku z tym, że artykuł dotyczy postaw rodzicielskich ważne jest wyjaśnienie tego pojęcia odnosząc się do literatury przedmiotu. Najbardziej znaną definicją postawy rodzicielskiej jest ta opracowana przez M. Ziemienską. Według niej postawa rodzicielska jest nabytą, a w pewnym stopniu także utrwaloną strukturą poznawczą, dążeńiową, jak i afektywną, która ukierunkowuje zachowania rodziców wobec dzieci (Ziemska, 2003, s. 35).

Dla potrzeb artykułu pragnę również przytoczyć definicję osobowości. Termin «osobowość» pochodzi z języka łacińskiego od słowa «persona», które oznacza maskę, rolę lub osobę. Osobowość: «dotyczy zestawu mniej lub bardziej trwałych cech, określanych i ocenianych przez innych, odróżniających jednostkę od innych» (Marshall, 2006, s. 221). Uważa się również, że cechy te występują w sposób niezależny od okoliczności zarówno czasu, jak i miejsca i tak naprawdę są podstawą wszelkich zachowań człowieka, z czym trudno się nie zgodzić (Marshall, 2006, s. 221).

Typologia postaw rodzicielskich. Każda postawa składa się z trzech niezbędnych składników: myślowego, uczuciowego oraz działania. Składnik myślowy wyrażany jest bardzo często w formie poglądu na określony przedmiot postawy. Składnik działania dotyczy czynnego zachowania wobec przedmiotu postawy. Składnik uczuciowy ma swoje miejsce w różnego rodzaju wypowiedziach, a także w zachowaniach najczęściej przez rodzaj ekspresji, jaki im na każdym kroku towarzyszy (Ziemska, 2012, s. 40–41).

Każdy rodzic przejawia w swoich zachowaniach oraz podejściu do dzieci określone postawy. Mogą to być postawy zarówno pozytywne (właściwe) oraz postawy negatywne (niewłaściwe).

Postawy właściwe. Postawy tego typu charakteryzują się tzw. podejściem, które jest skierowane «ku dziecku». Warto zaznaczyć, że dotyczy ono podejścia do dziecka, które nie jest

przesadną koncentracją na dziecku, jak również nie ma nic wspólnego z nadmiernym dystansem. Dotyczy nawiązania z dzieckiem właściwego, swobodnego kontaktu, który tak naprawdę nie jest ani napięty, ani zbyt luźny (Ziemska, 2009, s. 57).

Postawy tego typu w sposób pozytywny wpływają na ogólny rozwój dziecka, a przede wszystkim mają niewątpliwie korzystny wpływ na jego osobowość. Zalicza się do nich:

— postawę akceptacji — rodzice akceptują dziecko takim, jakim jest z jego zaletami i wadami, możliwościami i ograniczeniami. Duże znaczenie mają w tym przypadku uczucia, które okazywane są dziecku na każdym kroku. Rodzice cieszą się z tego, że mają dziecko. Każdy jego nawet najmniejszy sukces jest ich osobistym sukcesem. Oczywiście okazują dziecku również wsparcie. Należy podkreślić, że ich postawa nie jest bezkrytyczna. Gdy dziecko źle się zachowuje rodzice reagują na to w odpowiedni sposób. Mimo to dziecko jest dla nich dużą radością;

— postawę współdziałania — wiąże się z pozytywnym zaangażowaniem i zainteresowaniem rodziców zarówno zabawą dziecka, jak i jego pracą (m.in. nauką). Rodzice uczą dziecko w jaki sposób można osiągać wcześniej założone cele przy współpracy z innymi. Warto zauważyć, że im dziecko jest starsze tym inicjatywa współpracy zaczyna wychodzić od niego. Dziecko angażowane jest również w zajęcia i sprawy domowe;

— Postawę tą cechuje duża aktywność, jeśli chodzi o nawiązywanie kontaktu z dzieckiem. Dużo radości rodzicom sprawia wspólne wykonywanie jakichkolwiek czynności, jak również wymiana wzajemnych uwag, poglądów czy też zwykła wymiana zdań;

— postawę rozumnej swobody — dziecko w wyniku własnego rozwoju zaczyna oddalać się fizycznie od rodziców czego konsekwencją jest wzmocniona więź psychiczna między nim, a rodzicami. Dzięki temu rodzice zaczynają darzyć dziecko większym zaufaniem pozwalając mu na większą samodzielność i swobodę, np. podczas zabawy. Z jednej strony otaczają je ochronnym wachlarzem, natomiast z drugiej pozwalają na to by poznawał otaczający go świat i stawał się jego częścią;

— uznawanie praw dziecka — dotyczy okazywania przez rodziców szacunku do tego co dziecko robi, do jego tajemnic i indywidualności. Pozwalają dziecku z jednej strony popełniać błędy, ale ze strony drugiej brać za nie pełną odpowiedzialność. Jednym słowem pozwalają dziecku na odpowiedzialność za własne działanie, oczekując przy tym, aby jego podejście było dojrzałe.

W ten sposób szanują jego indywidualność. W sytuacji kiedy karzą dziecko za jakieś przewinienie starają się podawać konkretne argumenty takiego zachowania. Oczekiwania rodziców uznających prawa dziecka są na miarę możliwości dziecka. Z drugiej strony dziecko wie czego oczekują od niego rodzice (Plopa, 2012, s. 269).

Ważnym jest również to, że dziecko traktowane jest jako pełnoprawny członek rodziny. Rodzice nie pozostawiają dziecka samemu sobie. Wręcz przeciwnie. Obserwują jego poczynania w delikatny sposób w nie ingerując poprzez wyjaśnianie, sugerowanie, jak również tłumaczenie niezrozumiałych dla dziecka kwestii (Różnowska, 1998, s. 10).

Postawy niewłaściwe. Do wadliwych postaw rodzicielskich zalicza się:

— postawa odrzucająca — polega przede wszystkim na demonstrowaniu na każdym kroku uczuć negatywnych wobec dziecka, a tym samym na nieokazywaniu uczuć pozytywnych; na zbyt surowym karaniu oraz zastraszaniu, jak również na ciągłym krytykowaniu poczynąń dziecka;

— postawa unikająca — polega przede wszystkim na braku troski o dobro dziecka, unikaniu kontaktu emocjonalnego oraz ignorowaniu go, a także dużą biernością w kontaktach z dzieckiem; zdarza się również, że dziecko ma zapewnione wszystko: ma dobre warunki do nauki i zabawy, obdarowywane jest drogimi prezentami, dba się o jego jak najlepszy wygląd, jednak jego potrzeby zaspakajane są bardzo często poprzez tzw. przekupstwo. Dzieje się tak na zasadzie «okażę ci trochę miłości i kupię ci coś drogiego». Cechą charakterystyczną jest tutaj chłód emocjonalny;

— postawa nadmiernie chroniąca — to przede wszystkim bezkrytyczne traktowanie dziecka, które może wyrażać się poprzez: nadmierną pobłażliwość, przesadną opiekuńczość, ograniczanie samodzielności dziecka i niedoceniające jego możliwości, a także izolowanie go od jego rówieśników;

— postawa nadmiernie wymagająca — to przede wszystkim zbyt wygórowane wymagania rodziców względem dziecka, jak również nie branie pod uwagę jego cech i możliwości; to także sztywne reguły związane z postępowaniem, ograniczanie aktywności dziecka, która powinna być swobodna, a także kładzenie przesadnego nacisku na osiąganie przez dziecko wysokich wyników nie tylko w nauce, ale także w innych sferach jego działalności (Ziemska, 2003, s. 35–36).

Warto w tym miejscu również zwrócić uwagę na fakt, że wymienione wyżej postawy mają swoje

odniesienie w określonych zachowaniach, które stanowią *dwa rodzaje kontinuum*:

1. od uległości nad dzieckiem do dominacji nad nim,

2. od nadmiernego dystansu do dziecka do nadmiernej koncentracji na nim (Piotrowski, 2003, s. 36).

Konsekwencje postaw rodzicielskich.

Według M. Ziemskiej (2009, s. 45): «utrwalone postawy wobec dziecka, nasilające wybiórczo pewne typy interakcji, sprzyjają powstawaniu pewnych cech osobowości dziecka. Wpływ ten możemy śledzić w zakresie rozwoju sprawności umysłowej, uczuciowości dziecka i aktywności, uspołecznienia, osiągnięć szkolnych, dobrego lub złego przystosowania w szkole oraz stosunku do dorosłych». Można zatem stwierdzić, że to właśnie postawy rodziców czy to pozytywne, czy też negatywne niosą za sobą różne dla rozwoju dziecka konsekwencje.

Postawa akceptacji w pozytywny sposób wpływa na rozwój osobowości dziecka. Dzięki niej dziecko czuje się potrzebne i kochane. W odpowiedni sposób zaspokajane są jego potrzeby. Rodzice akceptują dziecko razem z jego wadami i zaletami. Akceptują także jego życiowe wybory. Z szacunkiem odnoszą się do jego osoby, jak również do jego własnych poglądów. Gdy zajdzie taka potrzeba dziecko jest w odpowiedni sposób nagradzane i chwalone, gdy jednak jego zachowanie jest nieodpowiednie rodzice także reagują w sposób adekwatny do sytuacji czy też do przewinienia. Dzięki akceptacji dziecka rośnie w nim poczucie własnej wartości i samoocena. Z czasem staje się pewne siebie i z łatwością nawiązuje kontakty z rówieśnikami. Umie także wyrażać swoje uczucia. Jest przyjacielskie, otwarte dla otoczenia i chętnie pomaga innym.

Współdziałanie wzmacnia zaufanie dziecka do rodziców. Bardzo często zdarza się tak, że po pomoc zwraca się właśnie do nich. Nie boi się zapytać, nie ma również oporów by zapytać rodziców o pomoc. Wie, że zostanie wysłuchane i że rodzice otoczą go odpowiednim wsparciem. Ma do nich zaufanie. Dzięki temu uczy się szanować innych, umie pracować w grupie. Uczy się poszanowania cudzej własności. Z czasem staje się wytrwały i umie podejmować zobowiązania.

Rozumna swoboda również w sposób pozytywny wpływa na osobowość dziecka. Dzięki tej postawie staje się pewne siebie, bystre, umie współdziałać z innymi. W łatwy sposób dostosowuje się do różnych sytuacji. Bardzo często podejmuje wyzwania. Może mieć wiele ciekawych pomysłów.

W łatwy sposób potrafi pokonać pojawiające się przeszkody.

Dzięki temu, że rodzice uznają prawa dziecka, staje się ono lojalne i solidarne w stosunku do członków własnej rodziny. Warto zauważyć, że z czasem podejmuje działania, które są tylko i wyłącznie jego inicjatywą. Dzięki temu dziecko staje się twórcze. Biorąc odpowiedzialność za swoje działania dziecko uczy się odpowiedniego podejścia nie tylko do osiągniętych sukcesów, ale i porażek.

Rodzice, którzy mieli szczęśliwe dzieciństwo bardzo często potrafią w taki sam sposób, w jaki ich traktowano przekazać swoim dzieciom właściwe wzorce. Okazywanie uczuć, troska i zaspokajanie potrzeb dziecka nie stanowi dla nich żadnego problemu. Jest to naturalne, że rodzic dba o swoje dziecko. Inaczej jest w sytuacji, kiedy rodzice wychowywani byli «twardą ręką», bez emocji, bez uczuć, bez zrozumienia.

Postawą, która negatywnie wpływa na osobowość dziecka jest postawa odrzucająca. Jej konsekwencją jest przede wszystkim agresywność dziecka i nieposłuszeństwo. Dziecko staje się kłótlive. Bardzo często charakteryzuje się zachowaniami aspołecznymi. Często kłamie, wdaje się w bójkę z rówieśnikami i kradnie. Jest niedostosowane społecznie. Odrzucanie dziecka powoduje zahamowanie rozwoju uczuć wyższych. Może być również przyczyną nerwic, czasami także otyłości (Ziemska, 2009, s. 64).

Unikanie dziecka również wyrządza wiele szkód w jego osobowości. Ignorowanie dziecka i brak kontaktu emocjonalnego prowadzi do braku zdolności w utrzymaniu trwałych więzi uczuciowych. W dziecku wykształca się brak obiektywizmu. Bardzo często zmienia zdanie, jak również swoje plany. Staje się bojaźliwe i nieufne. Ważne jest tutaj również to, że dzieci mają problemy z nauką, nie potrafią się skoncentrować. Bardzo często są agresywne i wchodzą w konflikty z innymi. Z czasem tracą kontakt ze swoimi rodzicami. Tracą odwagę oraz pewność siebie co w konsekwencji prowadzi do zamykania się w sobie (Ziemska, 1980, s. 190).

Postawa nadmiernie chroniąca powoduje, że dziecko przyzwyczaja się do niesamodzielności. Z czasem może spowodować uzależnienie dziecka od matki, a także opóźnienie dojrzałości społecznej. Dziecko może być niezdecydowane lub też zbyt pewne siebie. To drugie w tym przypadku jest uzasadnioną wadą. Nadmierna ochrona dziecka powoduje oziębłość uczuciową, a także wybuchowość i egoizm (Pielakowa, 1985, s. 66).

Warto również wspomnieć o braku własnych inicjatyw. Dziecko tak naprawdę boi się podejmować poważniejsze decyzje, gdyż nie jest do tego przez rodziców przygotowane. Bardzo często rodzice wyręczają swoje dzieci w różnych czynnościach, a to prowadzi jedynie to tego, że dziecko w swoim przyszłym życiu nie będzie potrafiło rozwiązywać własnych problemów, załatwić swoich spraw czy też sprostać wymaganiom innych osób.

Postawa nadmiernie wymagająca nie sprzyja rozwojowi osobowości dziecka. Dzieje się tak, gdyż skutecznie powoduje brak wiary we własne siły i własne możliwości oraz niepewność. Warto zauważyć, że postawa ta «rozwija» w dziecku niepewność, lęk, jak również przewrażliwienie. Poza tym powoduje również różnego rodzaju obsesje. Dzieci z czasem stają się niezwykle uległe wobec innych. Charakteryzuje je brak aspiracji i ambicji, a także brak opanowania uczuciowego. Zdarza się również, że mają duże problemy z koncentracją. Bardzo często są bardziej niż inne dzieci podatne na frustracje.

Wpływ postaw rodzicielskich na osobowość dziecka w świetle badań własnych. Celem przeprowadzonych badań było poznanie problematyki dotyczącej postaw rodzicielskich. To również próba odpowiedzi na pytanie: Jaki wpływ na kształtowanie osobowości dziecka mają postawy jego rodziców? Aby znaleźć odpowiedź na tak postawione pytanie, sformułowano następujące problemy badawcze:

— Jakie są przyczyny niewłaściwych postaw rodziców wobec ich dzieci?

— Jaki stosunek do dzieci mają ich rodzice?

— Jakie postawy rodzice najczęściej okazują swoim dzieciom?

— Czy rodzice mają świadomość tego, że ich negatywne postawy wobec dzieci mogą źle wpływać na rozwój ich osobowości?

— W jakich okolicznościach najczęściej rodzice okazują negatywne postawy?

— Co jest celem negatywnych postaw rodziców względem ich dzieci?

— W jaki sposób reagują rodzice na niepowodzenia swoich dzieci?

Aby znaleźć odpowiedzi na tak postawione pytania sformułowalem następujące hipotezy badawcze:

1. Przyczyną niewłaściwych postaw rodziców wobec ich dzieci jest brak wiedzy na temat właściwego wychowania.

2. Rodzice mają pozytywny stosunek do swoich dzieci.

3. Postawa nadmiernie chroniąca jest najczęściej okazywaną postawą rodziców wobec ich dzieci.

4. Rodzice nie wiedzą, że ich negatywne podejście do dzieci może mieć krzywdzący dla nich skutek.

5. Osobiste niepowodzenia rodziców mają swoje odzwierciedlenie w negatywnych postawach wobec ich dzieci.

6. Wymuszenie posłuszeństwa to główny cel negatywnych postaw rodziców wobec ich dzieci.

7. Reakcją rodziców na niepowodzenia ich dzieci jest agresja.

W prowadzonych badaniach po raz kolejny wykorzystałem metodę sondażu diagnostycznego. Technika, z której skorzystałem była ankieta. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety. Dlaczego ponownie wybrałem kwestionariusz ankiety, jako narzędzie badawcze? Mój wybór był podyktowany kilkoma powodami:

- koszty związane z przeprowadzeniem badań były niewielkie,

- w krótkim czasie uzyskałem wiele interesujących mnie informacji od dużej liczby osób,

- kwestionariusz ankiety był anonimowy co pozwoliło respondentom odpowiadać na zawarte w nim pytania w sposób bardziej otwarty, a to z kolei pozwoliło na uzyskanie bardziej rzetelnych odpowiedzi,

- tego rodzaju narzędzie badawcze pozwala na zbieranie informacji w formie pisemnej.

Kwestionariusz ankiety zawierał pytania zamknięte i półotwarte, które bezpośrednio dotyczyły interesującego mnie problemu. Poza tym ważną dla mnie kwestią były również pytania dotyczące wieku, płci, miejsca zamieszkania, wykształcenia i statusu na rynku pracy.

Dobór próby badawczej był celowy i z góry zaplanowany. Od samego początku planowałem przeprowadzenie badań wśród osób znanych, posiadających dzieci. Dotarcie do nich umożliwił mi portal społecznościowy Facebook. Kwestionariusz ankiety był wręczany respondentom osobiście, a także wysyłany drogą e-mail na wskazany przez nich adres. W sumie w badaniach wzięło udział 78 osób. Badania zostały przeprowadzone na przełomie kwietnia i czerwca 2018 roku.

Charakterystyka próby badawczej. W badaniach wzięły udział osoby, które zostały przyporządkowane do następujących grup wiekowych:

- 18 — 29 lat;
- 30 — 44 lata;

- 45 — 54 lata;

- 55 i więcej.

Respondenci w przedziale wiekowym 30 – 44 lata stanowili największą grupę respondentów — 56 %. Około 18 % badanych to osoby w przedziale wiekowym 55 i więcej. Niewiele mniej stanowiły osoby w wieku 18 – 29 lat — około 15,5 %, natomiast w wieku 45 – 54 lata — około 10,5 % osób uczestniczących w badaniach.

Największą liczbę osób uczestniczących w badaniach stanowiły kobiety — 76 %. Mężczyźni stanowili grupę — 24 % osób badanych.

Największy odsetek stanowiły osoby zamieszkujące w mieście — 65 % ankietowanych. 35 % respondentów to osoby mieszkające na wsi.

Jeśli chodzi o wykształcenie respondentów to największy procent osób badanych posiadał wykształcenie średnie — 35 %. Wykształcenie wyższe posiadało 30 % osób badanych. Z kolei wykształcenie podyplomowe posiadało 22 % respondentów. Dużo mniej bo tylko 7,5 % to osoby, które zdobyły wykształcenie policealne. Ciekawostką jest to, że w grupie badanych osób najmniej stanowiły osoby posiadające wykształcenie zawodowe — 2,5 %, gimnazjalne — 1,5 % oraz podstawowe — 1,5 %.

Kolejną ważną dla prowadzonych badań kwestią był status respondentów na rynku pracy. Na podstawie uzyskanych wyników śmiało można stwierdzić, że osoby pracujące stanowiły największy odsetek osób uczestniczących w badaniach — 56 %. Bezrobotni nie zarejestrowani w Urzędzie Pracy stanowili 23 % badanych, natomiast osoby bezrobotne zarejestrowane w Urzędzie Pracy — 11 %. W badaniach brali również udział renciści — około 8 % oraz emeryci — około 2 % respondentów.

Postawy rodzicielskie w świetle badań własnych. Już od najmłodszych lat rodzice mają wpływ na swoje dzieci. Są wzorem do naśladowania. Dziecko poprzez obserwację «uczy się» postaw właśnie od swoich rodziców. To oni są ich pierwszymi nauczycielami. To właśnie oni dają im podstawy ku temu, jak będzie kształtował się ich charakter, osobowość, jakie w przyszłości będą ich poglądy, ale również podejście do innych ludzi. Jaki wpływ na kształtowanie osobowości dziecka mają postawy rodzicielskie? Na to pytanie postaram się odpowiedzieć odnosząc się do uzyskanych wyników badań.

Przyczyn niewłaściwych postaw rodzicielskich można doszukiwać się w negatywnych doświadczeniach z przeszłości czy też w negatywnym wpływie grupy do której rodzice przynależeli przed

tym, jak zostali rodzicami. Co jest przyczyną takich postaw u osób uczestniczących w badaniach?

Na podstawie uzyskanych wyników badań z całą pewnością należy stwierdzić, że złe traktowanie przez rodziców to jedna z najczęściej wymienianych przez respondentów przyczyn niewłaściwych postaw wobec dzieci. Tak stwierdziło 49 % osób uczestniczących w badaniach. Przekonania to inny powód negatywnych postaw rodzicielskich. Tak uznało 18 % respondentów. Brak wiedzy dotyczącej prawidłowego wychowywania dzieci to powód złego traktowania dzieci podany przez 14 % ankietowanych. Pozostałe wyniki przedstawiają się następująco: złe zachowania dziecka — 10 %, uzależnienia rodziców — 5 % i dziecko niechciane — około 4 % osób badanych. Biorąc pod uwagę uzyskane wyniki można stwierdzić, że *hipoteza 1 nie została potwierdzona*. Brak wiedzy rodziców na temat prawidłowego wychowywania dzieci nie jest przyczyną niewłaściwych postaw rodziców wobec ich dzieci.

Nie da się ukryć, że pozytywny stosunek rodzica do dziecka w sposób korzystny wpływa na jego rozwój i funkcjonowanie w środowisku. Zgodnie z uzyskanymi wynikami badań 87 % respondentów ma pozytywny stosunek do swoich dzieci. Zastanawiającym wydaje się być to, że 9 % badanych przejawia do dzieci stosunek obojętny, natomiast stosunek negatywny — 4 %. Obojętny stosunek do dziecka mogą mieć rodzice, którzy tego dziecka mieć nie chcieli. Stosunek negatywny może wiązać się z wewnętrznymi cechami dziecka, które nie są akceptowane przez rodziców. Może to być również choroba dziecka, z którą rodzice sobie nie radzą. Na podstawie uzyskanych wyników badań można stwierdzić, że *hipoteza 2 została potwierdzona*. Rodzice mają pozytywny stosunek do swoich dzieci.

Która postawa jest najczęściej okazywaną postawą przez rodziców w stosunku do ich dzieci? Postawa nadmiernie chroniąca była postawą najczęściej wymienianą przez respondentów — 47 %. Postawę współdziałania okazywało najczęściej 20 % badanych. Około 14 % osób uczestniczących w badaniach bardzo często okazuje postawę unikającą. Przyczyną takiego zachowania może być praca zarobkowa rodziców, którzy po ciężkim dniu spędzonym w pracy po powrocie do domu nie mają już siły, aby zająć się swoimi dziećmi. Pozostałe wyniki przedstawiają się następująco: postawa rozumnej swobody — 12 %, postawa nadmiernie wymagająca — około 7 %. W związku z powyższym *hipoteza 3 została potwierdzona*. Najczęściej okazywaną przez respondentów postawą jest postawa nadmiernie chroniąca.

Czy rodzice mają świadomość tego, że ich negatywne postawy wobec dzieci mogą mieć negatywny stosunek dla ich rozwoju? Około 73% respondentów takiej świadomości niestety nie ma. Natomiast 27 % osób badanych wie, że ich negatywne zachowania mają zły wpływ na ich dzieci. W oparciu o uzyskane wyniki badań można stwierdzić, że *hipoteza 4 została potwierdzona*.

W jaki sposób zachowują się rodzice wobec swoich dzieci, gdy w ich życiu pojawiają się jakieś niepowodzenia? Czy swoją frustrację wyładowują na dzieciach? Czy ich osobiste M. Ziemska, *Rodzina i dziecko*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1980 niepowodzenia mają swoje odzwierciedlenie w negatywnych postawach wobec nich?

76 % respondentów uznało, że ich niepowodzenia nie mają żadnego odzwierciedlenia w postawach wobec ich dzieci. Można sądzić, że rodzice w takim podejściu chcą chronić swoje dzieci przed problemami świata dorosłych. Inaczej stwierdziło 24% osób badanych. W związku z tym *hipoteza 5 nie została potwierdzona*.

Jaki jest cel negatywnych postaw rodzicielskich? Co przez swoje zachowanie chcą osiągnąć rodzice? Dziecko w swoim przyszłym życiu musi umieć o siebie zadbać i temu mają służyć negatywne postawy. Tak stwierdziło 44 % respondentów. Około 24 % za wszelką cenę chce chronić swoje dzieci przed wszelkimi zagrożeniami. Z kolei dla około 17 % ankietowanych negatywne postawy wobec dzieci mają zmusić ich do posłuszeństwa. Dla 15 % respondentów postawy niewłaściwe wobec dziecka mają uświadomić mu kto tak naprawdę rządzi w rodzinie. W oparciu o uzyskane wyniki badań można stwierdzić, że głównym celem negatywnych postaw rodziców wobec ich dzieci nie jest zmuszenie ich do posłuszeństwa, ale ma przyczynić się do tego, że w przyszłości będą umiały sobie poradzić w życiu. Wobec powyższego *hipoteza 6 nie została potwierdzona*.

W jaki sposób reagują rodzice, gdy ich dziecko spotykają życiowe niepowodzenia? Respondenci w takiej sytuacji najczęściej wspierają swoje dzieci rozmową. Tak stwierdziło 58 % osób uczestniczących w badaniach. Pokazywanie dzieciom pozytywnych stron każdego niepowodzenia to sposób wybierany przez 27 % respondentów. Około 15 % ankietowanych krytykuje swoje dzieci za ich niepowodzenia. W oparciu o powyższe wyniki można uznać, że *hipoteza 7 nie została potwierdzona*, gdyż większość respondentów wspiera swoje dzieci rozmową, gdy doświadczą w swoim życiu niepowodzenia.

Podsumowanie. Uczestnicy przeprowadzonych badań to większości osoby młode. 56 % badanych przyporządkowano do grupy wiekowej 30 – 44 lat. Największą liczbę respondentów stanowiły kobiety — 76 %. Osoby mieszkające w mieście to 65 % osób badanych. Wykształcenie średnie posiadało 35 % respondentów i to był najwyższy wynik jeśli chodzi o wykształcenie. Większość respondentów to osoby pracujące zawodowo — 56 %. Można zatem wnioskować, że swój czas dzielą między obowiązkami zawodowymi, a obowiązkami związanymi z prowadzeniem domu i wychowywaniem dzieci.

Jak zdążyliśmy się już przekonać na podstawie informacji zawartych powyżej właściwe postawy rodzicielskie mają duży wpływ na właściwy rozwój dzieci, ich charakteru i osobowości. Niestety niewłaściwe postawy są również obecne w sposobach wychowywania dzieci. Jedną z najczęściej wymienianych przyczyn negatywnych postaw rodziców było złe traktowanie respondentów przez ich rodziców. Tak stwierdziło 49 % osób uczestniczących w badaniach. Mimo to 87 % badanych stwierdziło, że ma pozytywny stosunek do swoich dzieci. 9 % przejawiało stosunek obojętny, natomiast 4 % negatywny.

Postawą, którą respondenci najczęściej okazują wobec swoich dzieci jest postawa nadmiernie chroniąca — 47 %. Warto nadmienić, że współdziałanie również nie jest obce respondentom i jest demonstrowane przez 20 % badanych. Warto również zwrócić uwagę na fakt, że aż 73 % ankietowanych nie jest świadoma tego, że ich niewłaściwe postawy mogą mieć negatywny skutek na rozwój ich dzieci.

Według 76 % respondentów ich niepowodzenia nie mają żadnego odzwierciedlenia w postawach wobec ich dzieci. Nieraz zdarza się tak, że rodzice wyładowują swoje negatywne emocje na swoich dzieciach, które w takich przypadkach stają się niestety ofiarami przemocy. Negatywne postawy rodziców względem dzieci mogą mieć jakiś ukryty cel. Jednym z nich jest to, że dziecko w swoim

przyszłym życiu musi umieć o sobie zadbać. Tak uznało 44 % respondentów. Można sądzić, że twarda dyscyplina, nakazy i zakazy oraz zbyt wygórowane wymagania rodziców względem dzieci mogą tylko im pomóc. Tak naprawdę negatywnie wpływają na ich rozwój, na ich właściwe funkcjonowanie w środowisku, a także mogą przyczynić się do pojawieniu się w ich życiu nerwicowych objawów.

Gdy dziecko doświadcza niepowodzeń nie ma oporów aby powiedzieć o nich rodzicom. Ufa im i wie, że okażą mu wiele wsparcia i zrozumienia. Bardzo często bywa jednak tak, że jest krytykowane i poniżane co ma negatywny wpływ na jego psychikę i źle wpływa na rozwój jego osobowości. Czasami boi się powiedzieć o tym co go spotkało, gdyż boi się reakcji rodziców. Respondenci uczestniczący w badaniach wspierają swoje dzieci rozmową — 58 %, a także próbują pokazać im pozytywne strony każdego niepowodzenia — 27 % badanych.

Zakończenie. Nie da się ukryć, że tylko i wyłącznie od rodziców zależy w jakim kierunku będzie rozwijała się osobowość ich dziecka, w jaki sposób ukształtowany zostanie ich charakter, jakie dziecko będzie miało podeście do innych ludzi i do świata i wreszcie, jak będzie funkcjonowało w społeczeństwie. To w jaki sposób zachowujemy się w stosunku do naszego dziecka może mieć pozytywny, ale i negatywny wpływ na jego przyszłe życie. Warto się również zastanowić nad swoim życiem, nad tym co być może robimy źle, nad tym co źle robili nasi rodzice czego konsekwencje doskwierają nam każdego dnia. I chyba nikt nie chce, aby jego dziecko bało się ludzi, było zamknięte w sobie czy też negatywnie odnosiło się do innych ludzi.

Kończąc moje rozważania na temat postaw rodzicielskich i ich wpływu na kształtowanie osobowości dziecka warto podkreślić, że: «dziecko przychodzi na świat w określonej rodzinie i jej wpływom podlega od początku swego istnienia. Ona właśnie zaspokaja we wczesnych okresach rozwoju wszystkie potrzeby dziecka...» (Przetacznikowa et al., 1980, s. 435). I tak naprawdę trudno się z tym stwierdzeniem nie zgodzić.

References

- Kawula S., Brągiel, J., & Janke, A. W. (1998) *Pedagogika rodziny. Obszary i panorama problematyki*. Wydawnictwo Adam Marszałek (pol).
- Marshall, G. (Ed.) (2006). *Słownik socjologii i nauk społecznych*. Wydawnictwo Naukowe PWN (pol).
- Mądrzycki, T. (1977). *Psychologiczne prawidłowości kształtowania się postaw*. Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne (pol).
- Pielakowa, J. (1985). *Jak im pomóc?* IWZZ (pol).

- Piotrowski, P. (2003). *Subkultury młodzieżowe. Aspekty psychospołeczne*. Wydawnictwo Akademickie «Żak» (pol).
- Plopa, M. (2012). *Psychologia rodziny: teoria i badania*. Impuls (pol).
- Przetacznikowa, M., & Włodarski, Z. (1980). *Psychologia wychowania*. PWN (pol).
- Różnowska, A. (1998). *Wybrane aspekty wychowania w rodzinie*. Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Pedagogicznej (pol).
- Skarbek, W. W. (2003). *Wybrane zagadnienia socjologii ogólnej i socjologii edukacji*. Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie, Piotrków Trybunalski (pol).
- Szymczak, J. (2002). Definicje rodziny. *Studia nad rodziną*, 6/2 (11), 151–165 (pol).
- Wojcieszke, B. (2008). Postawy i ich zmiana. W J. Strelau (Ed.), *Psychologia. Podręcznik akademicki*. Tom 3. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne (pol).
- Wosińska, W. (2004). *Psychologia życia społecznego*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne (pol).
- Ziemska, M. (1969). *Postawy rodzicielskie*. Wiedza Powszechna (pol).
- Ziemska, M. (1973). *Postawy rodzicielskie*. Wiedza Powszechna (pol).
- Ziemska, M. (1980). *Rodzina i dziecko*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe (pol).
- Ziemska, M. (2009). *Postawy rodzicielskie*. Wiedza Powszechna (pol).
- Ziemska, M. (2012). Rodzina i dziecko. W P. Forma, *Antynomie funkcji rodziny wielodzietnej. Pedagogika rodziny*, 2/3, 62–72 (pol).
- Ziemska, M. (2003). Patologia rodziny. W P. Piotrowski (Ed.), *Subkultury młodzieżowe. Aspekty psychospołeczne*. Wydawnictwo Akademickie «Żak» (pol).

ВПЛИВ БАТЬКІВСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА НА РОЗВИТОК ДИТИНИ

Злочак Марчін, магістр, педагог-психолог, старший соціальний працівник,
Муніципальний центр соціального забезпечення в м. Серадз, вул. Польна, 5,
98-200 Серадз, Республіка Польща, marcin.zlociak@wp.pl

Запропонована стаття підкреслює важливу роль сім'ї в житті дитини, де сім'я є природнім середовищем, що сприяє правильному розвитку дитини. Це пов'язано з можливістю надання їй належного догляду, а також задоволення її найважливіших потреб. Сім'я також має великий вплив на формування та становлення дитини, її особистості, поглядів та підходу до світу.

Метою статті передбачено показати роль батьківських установок та їх вплив на розвиток особистості дитини. Теоретична частина пояснює поняття ставлення до особистості, поняття сім'ї, батьківське ставлення до особистості. У роботі представлені найважливіші функції сім'ї. Частина статті присвячена наведенню типології батьківських установок, включаючи правильні та неправильні. Описані також наслідки цих установок. Наведені результати опитування респондентів показали, що більшість батьків свої невдачі не переносять на дітей, однак нерідко трапляється, що дорослі виплескують негативні емоції на своїх дітей, а це призводить до того, що діти стають жертвами насильства. Підкреслено мету родинного виховання: дитина повинна вміти піклуватися про себе в подальшому житті, що підтвердили 44 % респондентів. Наведені хибні погляди батьків про те, що жорстка дисципліна, накази та заборони, а також надмірні очікування батьків від своїх дітей стануть основою гарного виховання, однак такі засоби виховання призводять до негативних наслідків у розвитку дитини, до неправильного функціонування в навколишньому середовищі, а також можуть сприяти появі невротичних симптомів у житті дітей.

У заключній частині статті представлені методологічні припущення власного дослідження, у якій також визначено мету та предмет дослідження; сформульовані та викладені дослідницькі проблеми. Для їх розв'язання були висунуті дослідницькі гіпотези. У наступній частині охарактеризовано зразок дослідження та детально проаналізовано отримані результати досліджень.

Ключові слова: батьківські положення; індивідуальність; розвиток дитини; сім'я.

THE INFLUENCE OF PARENTAL ATTITUDES ON SHAPING CHILD'S DEVELOPMENT

Zlochyak Marcin, MA, teacher-psychologist, senior social worker,
City center of public assistance in Sieradz, 5 Polna Str., 98-200 Sieradz, Poland, marcin.zlociak@wp.pl

Family is a natural environment which facilitates proper development of a child. This happens thanks to proper care of a child and satisfying its essential needs. Family has also vast influence on shaping child's attitudes, its personality, beliefs and approach to life.

The aim of this article is to present the role, which parental attitudes play and their influence on shaping child's attitudes. The notions of attitude, family, parental attitude, and personality are explained in the theoretical part. The most important functions of family are presented. The author of the article conducts a survey. The results of the survey showed that most parents don't blame children for their misdeeds, but it often happens that adults throw negative emotions on their children, and this leads to the fact that children become victims of violence. The purpose of family upbringing is emphasized: the child should be able to take care of himself in the future, which was confirmed by 44 % of respondents. The author analyzes the erroneous views of parents that strict discipline, prohibitions, as well as excessive expectations will be the basis of a good education. The author emphasizes that such means of education lead to the negative consequences for a child development, to the appearance of neurotic symptoms in the children's life. In the further part the typology of parental attitudes is presented, including the proper and improper ones. The consequences of these attitudes are described.

Methodological assumptions of own study are presented in the second part of the article. The aim and the object of the study are specified. The research problems are stated. Research hypotheses are put forward to face them. In the further part, the research sample is characterised and detailed analysis of obtained research results is made.

Keywords: child's development; family; parental attitudes; personality.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2020

Прийнято до друку 24.09.2020